

Η ΜΑΣΣΑΛΙΑ, ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΗΣ «ΜΑΣΣΑΛΙΩΤΙΔΑΣ», «ΠΟΛΗ ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ»

Είναι στ' αλήθεια παράδοξο το γεγονός ότι η πόλη της οποίας το όνομα δόθηκε κατά τη διάρκεια των εκρηκτικών καταστάσεων της γαλλικής Επανάστασης στον ύμνο¹ που θα γινόταν αυτός της Δημοκρατίας, είδε κατά την ίδια ακριβώς περίοδο, να στερείται το όνομά της, αυτό που κατείχε επί δύο χιλιετίες.²

Η Μασσαλία κατά τον XVIII αιώνα γνώριζε μια μεγάλη ανάπτυξη και ευδαιμονία, με το λιμάνι της κέντρο μεγάλου εμπορίου³, με τις τέχνες και επιστήμες της με την βιοτεχνία της και την Ακαδημία της. Αστοί, έμποροι και ακαδημαϊκοί υπήρξαν φίλοι των φιλοσόφων. Γνωρίζουμε ότι ο Dominique Audibert, πλούσιος έμπορος, αντάλλαξε με τον Voltaire μια πλούσια αλληλογραφία και ότι υπήρχαν μασονικές⁴ στοές στην υψηλή κοινωνία. Επίσης μπορούμε να πούμε ότι το έδαφος ήταν πλέον έτοιμο για την υιοθέτηση καινούργιων ιδεών αφού η αστική τάξη εδώ περισσότερο από οπουδήποτε αλλού, ισχυρή από την οικονομική και

1. Όταν κατά τη διάρκεια της νύχτας της 25^{ης} προς την 26^η Απριλίου ο αξιωματικός Joseph Rouget de Lisle συνθέτει στο Στρασβούργο «Le chant de guerre pour l'armée du Rhin» η Νομοθετική Συνέλευση και ο βασιλιάς Λουδοβίκος ο XVI έχουν μόλις κηρύξει τον πόλεμο, τον Απρίλιο του 1792, στον αυτοκράτορα Φραγκίσκο II της Αυστρίας ανηψιό της Μαρίας Αντουανέττας.

2. Duchêne Roger ; Contrucci Jean, «Marseille» *Les légendes fondatrices* éd. Fayard, 1998 σ. 25.

3. Koutsyannopoulou Pighi «Le XVIIe siècle français, naissance d'un monde nouveau» Athènes, éd. Symmetria, 2002 σ. 16 και 39 επίσης Vautravers Constant, "Marseille / Fos 26 siècles devant la mer", Port autonome de Marseille, 1981 σ. 165-175.

4. Το ειδικό καθεστώς διακυβέρνησης που υπερασπίζονται για τη Μασσαλία μεγάλοι και αστοί, για να κρατηθούν στην εξουσία, βρίσκεται τώρα σε αντίθεση με τις αρχές που πολλοί από αυτούς ασπάζονται. Οπαδοί των φιλοσόφων πιστεύουν σε πανανθρώπινες αξίες και συχνάζουν σε μασονικές στοές οι οποίες διαδίδουν τις καινούριες ιδέες σε μία Ευρώπη χωρίς σύνορα. Υπάρχουν περίπου δέκα τέτοιες στοές μεταξύ των οποίων αναφέρουμε: «La réunion des élus», «La parfaite sincérité», «Les amateurs de la vraie sagesse», «La mère loge de Saint Jean d' Ecosse».

πνευματική της υπεροχή, δέχεται όχι ευχάριστα την επικράτηση των δύο προνομίων των τάξεων, την τάξη των ευγενών και αυτή των κληρικών. Όσον αφορά τον λαό, τάξη με πολλές αντιθέσεις και ανομοιογενής αφού η Μασσαλία δέχεται την ίδια αυτή περίοδο πολύ κόσμο από την ευρύτερη περιοχή⁵, ακολουθεί στις επιθυμίες του αυτές των εμπόρων: ανεξαρτησία του λιμανιού, κατάργηση των έμμεσων φόρων που βαρύνουν ως επί τω πλείστον τους πιο αδύναμους. Ωστόσο από τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν θα γίνει φανερό ότι η Προβηγκία και ειδικότερα η Μασσαλία θα επιθυμούσαν με την ευκαιρία των επικείμενων αλλαγών να αντιτάξουν τον «ζυγό» του Παρισιού και των Βερσαλλιών υποστηρίζοντας ένα ομοσπονδιακό καθεστώς.

Ήδη από την άνοιξη του 1789 ξεσπάει κρίση⁶ λόγω έλλειψης τροφίμων και δυσανεκία που μετατράπηκε σε πολιτική, της οποίας πρωτεργάτης υπήρξε ο Mirabeau⁷. Επακόλουθό της αναταραχή στην πόλη: λεηλασία καταστημάτων και αποθηκών και ξεσηκωμοί που παρουσιάζονται ταυτόχρονα σε διάφορα μέρη. Η δημιουργία στη Μασσαλία μιας πολιτοφυλακής και ενός συμβουλίου αποτελούμενου από εκπροσώπους και από τις τρεις τάξεις⁸ δεν καταφέρνει παρά με μεγάλη δυσκολία να διατηρήσει την τάξη και την υλοποίηση κάποιων μεταρρυθμίσεων. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις αυθόρμητες αλλά και μη νόμιμες θα συγκεκριμενοποιηθούν από τον comte de Caraman⁹ διοικητή του στρατού της Προβηγκίας σε πολιτοφυλακή και συμβούλιο. Το επαναστατικό κίνημα αποτελείται από τώρα και στο εξής από δύο κοινωνικές ομάδες οι οποίες αργότερα θα βρεθούν αντιμέτωπες: νέοι βιοτέχνες και εργάτες από τη μια και από την άλλη οι αστοί, δικηγόροι, έμποροι, κατασκευαστές.. Αυτοί οι τελευταίοι σχηματίζουν την καινούρια διοίκηση της πόλης τον Ιανουάριο του 1790, εξουσία πολιτική που πολύ δύσκολα υπομένει τη στρατιωτική και συμμετέχει ενεργά στην πτώση των

5. Περίπου το μισό του πληθυσμού της Μασσαλίας αποτελείται από ανθρώπους οι οποίοι δε γεννήθηκαν εκεί. Το ένα τρίτο έχει έλθει από την κάτω Προβηγκία. Ένα τρίτο έχει έλθει από τις νότιες Άλπεις. Το υπόλοιπο προέρχεται από άλλες περιοχές της Γαλλίας ή της Ιταλίας που αρχίζει από τη Nice και τροφοδοτεί ένα δέκατο των μεταναστών, που προέρχονται από το Piémont, τη Gène και τα παράλια της. βλ. Jean Louis Laplane "Journal d'un marseillais 1789 - 1793", Marseille, Jeanne Laffitte, 1989, σ. 33 και Félix Tavernier "La vie quotidienne à Marseille de Louis XIV à Louis-Philippe", Hachette, 1973, σ. 71

6. Jean Louis Laplane "Journal d'un Marseillais 1789-1793" ed. Jeanne Laffitte, σ. 78

7. Gabriel Honoré de Riquetti de Mirabeau γεννήθηκε το 1749 στο παλάτι του Bignon στο Gâtinais. Η αγορά του κτήματος του Mirabeau από τον J. Riquetti στο XVI αιώνα είχε φέρει το τίτλο ευγενείας που έλειπε σ' αυτή την οικογένεια επιχειρηματιών της Μασσαλίας. Βλ. Jean Louis Laplane, ό.π. σ. 90

8. Jean Louis Laplane ; ό.π. σ. 97_ 103

9. René Duchêne, ό.π. σ. 414.

φρουρίων Notre Dame de La Garde, Saint Jean, Saint Nicolas την ίδια χρονική στιγμή που έχουμε τα επεισόδια στον Κεραμεικό στο Παρίσι (Tuileries.¹⁰)

Τον Απρίλιο του 1790 ιδρύεται στη Μασσαλία «η Πατριωτική Εταιρεία των φίλων του Συντάγματος» δηλαδή το club της οδού Thubaneau¹¹ το οποίο πολύ γρήγορα επιβάλλεται στην αντιπαράθεσή του με τον Lieutaud¹² άνθρωπο του Mirabeau και διοικητή της Εθνικής φρουράς. Η «Πατριωτική» αυτή εταιρεία με τις παρεμβάσεις της δίνει ένα προβάδισμα στη Μασσαλία, μία υπεροχή σε σχέση με άλλες πόλεις: Το 1792 πραγματοποιείται μια αποστολή στο Aix ενάντια στον στρατό του ελβετού Ernest¹³ και στην διοίκηση της περιοχής, μια άλλη στην πόλη Arles που αντιπαράθετεί τους «monnaidiers» πατριώτες βοηθούμενους από τους Μασσαλιώτες στους «chiffonistes» που ήταν βασιλικοί.

Ο επαναστατικός ζήλος της πόλης μεγαλώνει με την απάντηση της Μασσαλίας στην έκκληση του Barbaroux¹⁴. Μασσαλιώτης στην καταγωγή και γιρωνδίνος στην τάση, ζητά να σταλεί στο Παρίσι ένα σώμα εξακοσίων ανδρών που να ξέρουν να πεθαίνουν για την πατρίδα. Είναι το περίφημο σώμα της 20^{ης} Ιουνίου το οποίο τραγουδάει καθώς βαδίζει προς το Παρίσι «Τον Ύμνο στον στρατό του Ρήνου» που είχε συνθέσει στο Στρασβούργο ο Roger de Lille και είχε τραγουδηθεί στο club απ' τον François Miteur που καταγόταν από το Montpellier, δηλαδή η περίφημη «Μασσαλιώτιδα».¹⁵

Συμμετέχουν λοιπόν στην κατάληψη των «Tuileries» και επομένως στην πτώση της Βασιλείας στις 10 Αυγούστου του 1792.¹⁶ Στην επιστροφή τους γίνονται το αντικείμενο μιας θριαμβευτικής υποδοχής και η «Μασσαλιώτιδα» την

10. Joutard Philippe, "Histoire de Marseille", Paris, Laffitte, 1988, p 150.

11. Η Μασσαλία έχει από τις 11 Απριλίου 1790 το δικό της club των γιακοβίνων όπως και το Παρίσι. Έδρα του το σφαιριστήριο της οδού Thubaneau, που διατηρεί στενούς δεσμούς με τη δημοτική αρχή. Βλ. ό.π. σ. 149.

12. Echinard Pierre, "Marseille au quotidien", chroniques du XIXe, Edisud, 1991, σ. 9.

13. Joutard Philippe, "Histoire de Marseille" ό.π. σ. 155.

14. Guiral Pierre et Reynaud Felix "Les Marseillais dans l'histoire", Privat, 1988, σ. 43.

15. «έγραψα τα λόγια και τη μουσική αυτού του ύμνου στο Στρασβούργο, κατά τη νύχτα που ακολούθησε την κήρυξη του πολέμου, τέλος του Απριλίου 1792» Με τα λόγια αυτά ο Ρουζέ ντε Λιλ μας πληροφορεί για τη σύνθεση της «Μασσαλιώτιδας» βλ. Μενέλαου Παλλάντιου «Λίγα για τη μουσική κίνηση και τη Μασσαλιώτιδα» κατά τα χρόνια της Γαλλικής Επανάστασης, in NEA ΕΣΤΙΑ, Διακόσια χρόνια από τη Γαλλική Επανάσταση (1789-1989) τεύχος 1499, σ. 30.

16. Maria-Ménégaki-Kintis «Histoire de la civilisation française, dix-neuvième siècle, tome I, Athènes 1984 σ. 34.

επομένη τραγουδήθηκε στο θέατρο της πόλης. Ο μασσαλιώτικος λαός, γονατιστός, άκουγε τον στίχο για την ιερή Αγάπη για «την Πατρίδα» και για την «Ελευθερία»¹⁷

Η Μασσαλία λοιπόν το καλοκαίρι του 1792 ευρισκόμενη στο απόγειο των επαναστατικών της ιδεών και πράξεων, καθώς το αντιμοναρχικό της συναίσθημα εκφράζεται δυναμικά και η πόλη θέλει να παίξει τον ρόλο του διοικητικού κέντρου της περιφέρειας έχει να αντιμετωπίσει μια καινούρια κατάσταση: Ένα ένοπλο τάγμα φέρνει στη Μασσαλία την περιφερειακή διοίκηση, το ποινικό δικαστήριο και τα Αρχεία στις 23 Αυγούστου 1792, σε ένδειξη ισχύος προς τους τοπικούς εκπροσώπους της Συμβατικής Συνέλευσης¹⁸.

Ο ενθουσιασμός αρχίζει να εκπνέει με την πτώση της Βασιλείας αλλά περισσότερο με την καταδίκη του βασιλιά σε θάνατο. Σ' αυτό το γεγονός παρευρίσκεται και πάλι κατόπιν υπηρεσιακής εντολής ένα δεύτερο μασσαλιώτικο τάγμα ονομαζόμενο της 21^{ης} Ιανουαρίου. Και αρχίζουν να διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια μιας αλλαγής: Ο φόβος των «απαγχονιστών»¹⁹ με συνοπτικές διαδικασίες ενάντια στους διαφωνούντες με την Επανάσταση είτε πραγματικά είτε υποθετικά αλλά και η βία του αντιεκκλησιαστικού κινήματος με την αντίδραση που αυτή προκαλεί. Σ' αυτές τις ιστορικές συνθήκες ο ρόλος του Barbaroux, έθερμος επαναστάτη και οπαδού των Γιρωνδίνων, αλλά και μετριοπαθή με τους Ορεινούς υπήρξε καθοριστικός. Πολύ συνδεδεμένος με τον Δήμαρχο της Μασσαλίας και με τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου πέτυχε να δημιουργήσει ένα «λαϊκό δικαστήριο» προορισμένο να εκδικάζει εγκλήματα αντιεπαναστατικά ώστε να αποφεύγονται οι εκτελέσεις χωρίς δίκη, δικαστήριο που θα περιορίσει επίσης τις διαπραττόμενες υπερβολές κάποιων γιαιοκτόνων.

Από τον Μάρτιο του 1793 αρχίζει να ανεβαίνει η ένταση μεταξύ του club της οδού Tubanaud και της Δημοτικής Αρχής. Το club το εκπροσωπούσαν οι Boisset και moyse Bayla, απεσταλμένοι της Συμβατικής Συνέλευσης με αποστολή να συλλάβουν το Δήμαρχο Mouraille²⁰ και τον επίτροπο της κοινότητας Seytres. Κατά έναν περίεργο τρόπο οι διμοιρίες βοηθούν προς αυτή την κατεύθυνση, το μεν club επειδή θεωρούν αυτούς φίλους του Barbaroux, οι δε διμοιρίες επειδή βλέπουν σ' αυτούς «απαγχονιστές», τρομοκράτες. Ο Jean Savon απαγχονιστής συλλαμβάνεται.²¹

Τίποτα δεν είναι απλό και η ανησυχία του club μεγαλώνει μπροστά στην

17. Joutard Philippe, "Histoire de Marseille" ό.π. σ. 152.

18. Joutard Philippe, "Histoire de Marseille" ό.π. σ. 158.

19. ό.π. σ. 154.

20. Guiral Pierre et Felix Reynaud, "Les Marseillais dans l'histoire" ό.π. σελ. 180.

21. Roger Duchêne, Jean contrucci "Marseille" ό.π. σ. 439.

ανερχόμενη δύναμη των διμοιριών που συγκροτούν μια επιτροπή που ζητάει να υποστηριχθεί από το λαϊκό δικαστήριο το οποίο δεν αναγνωρίζεται από το club. Τέλος Απριλίου οι εκπρόσωποι της Συμβατικής αναγκάζονται να καταφύγουν στο Montelimar απ' όπου προσπαθούν να δημιουργήσουν προβλήματα στο λαϊκό δικαστήριο και στην επιτροπή ενώ οι περιφερειακοί διοικητές εγκαθίστανται στη Salon.

Κάτω από την πίεση των διοικούντων την επιτροπή των διμοιριών, των Pierre Leroux, βιοτέχνη μεταξιού και Antoine Castellanet, δικηγόρου, γίνεται εμφανής πλέον η τάση για δημιουργία ομοσπονδιακού συστήματος διακυβέρνησης ενάντια στον συγκεντρωτισμό της πρωτεύουσας²². Το επαναστατικό δικαστήριο που δεν έλαβε υπόψη του τις αποφάσεις των εκπροσώπων συλλαμβάνει και καταδικάζει τους «απαγχονιστές», ενώ απελευθερώνει τον Mouraille και τον Seytres. Μετά το επίσημο κλείσιμο του club που συμπίπτει με την σύλληψη των γιρωνδίνων στο Παρίσι οι διμοιρίες στρέφονται κατά της Συμβατικής συνέλευσης που καταδίκασε επίσημα τις πρωτοβουλίες των Μασσαλιωτών στις αρχές του Ιουνίου 1793. Η Επανάσταση απογοήτευσε την Μασσαλία. Πρόκειται πλέον για ανοιχτό πόλεμο.

Εξικινάει λοιπόν μια μικρή περίοδος κατά την οποία η πόλη θέλει να φαίνεται απαλλαγμένη από την καταπίεση του Παρισιού. Προτίθεται μάλιστα να νομοθετήσει²³ για το σύνολο της χώρας δημιουργώντας μια Εθνική Επιτροπή από 170 μέλη που είχε σαν χρέος να απελευθερώσει την «καταπιεσμένη» Συμβατική, δύο δικαστήρια που είχαν στόχο να τιμωρήσουν τα εγκλήματα ενάντια στην ασφάλεια του κράτους, μια εξοπλισμένη δύναμη 500 ανδρών ανά περιφέρεια²⁴. Δημιουργήθηκαν δεσμοί με διάφορες προβηγκιανές πόλεις καθώς επίσης και με πόλεις όπου θριαμβεύει το ομοσπονδιακό σύστημα, όπως η Toulouse, η Nîmes, το Bordeaux και η Lyon των οποίων τα στρατεύματα ελπίζουν ότι θα μπορέσουν να ενωθούν με τον νομαρχιακό στρατό της Bouches du Rhône που θα εναντιωθεί σ' αυτόν του Carteaux που έχει σταλεί από την Συμβατική. Νίκες και ήττες εναλλάσσονται τον Ιούλιο και στις αρχές Αυγούστου στην περιοχή της Avignon και της Durance αλλά στις 19 Αυγούστου ο νομαρχιακός στρατός ηττήθηκε στην περιοχή Salon.²⁵

22. Tavernier Felix, "A Marseille de Louis xiv à Louis - Philippe, *Marseille en revolte*, ό.π. σ. 148.

23. Roger Duchêne, Jean Contrucci "Marseille" ό.π. σ. 442.

24. Η Μασσαλία, ακόρεστη για δικαιοσύνη, ελευθερία και τάξη θέλει να σηματοδοτήσει την απαρχή μιας δημοκρατικής εκ νέου κατάκτησης. Υπολογίζει για την επίτευξη των σκοπών της στη βοήθεια των γειτονικών πόλεων όπως π.χ. σε αυτή της Lyon.

25. Στις 25 Ιουλίου ο στρατηγός Carteau εισβάλλει με τον στρατό του στη Μασσαλία.

Οι Μασσαλιώτικες διμοιρίες για να ενισχύσουν την αντίσταση ίδρυσαν μια Επιτροπή Εθνικής Σωτηρίας, στρατιωτική αντιπροσωπία και πολεμικό συμβούλιο ενώ η ομοσπονδία των γιρωνδίνων σιγά-σιγά κατέρρευσε από τους βασιλόφρονες. Σε απελπιστική κατάσταση η Επιτροπή, με πρόσχημα την ανταλλαγή φυλακισμένων στέλνει εσπευσμένα τον έμπορα Abeille²⁶ στην αγγλική φρεγάδα Nemesis — οι άγγλοι δεν έπαψαν να είναι παρόντες στα παράλια της Μεσογείου- για να ζητήσουν την στήριξη του ναυάρχου Hood με αντάλλαγμα την επαναφορά στο θρόνο του Λουδοβίκου του XVII. Ωστόσο οι Άγγλοι ενδιαφέρονται για την Τουλώνη και έτσι τα γεγονότα που θα διαδραματιστούν, μαρτυρώντας αυτή τους την πρόθεση, θα οδηγήσουν την Συμβατική Συνέλευση σε άμυνα και σ' αυτή την ιστορική καμπή θα δοξαστεί ο Ναπολέοντας.²⁷

Καμιά ελπίδα δεν υπάρχει πια για όσους επαναστάτησαν ενάντια στο καινούριο καθεστώς. Στις 21 Αυγούστου μέρα κατά την οποία η πόλη Aix έπεσε στα χέρια του Carteaux, αρκετές διμοιρίες στρέφονται ενάντια στην Επιτροπή Εθνικής Σωτηρίας και στις 25 Αυγούστου ο Carteaux²⁸ μπαίνει στη Μασσαλία, ενώ πλήθος κατοίκων της κρύβεται ή φεύγει προς την Τουλώνη.

Η Μασσαλία λοιπόν θα γνωρίσει την καταστολή και τον τρόπο σε δυό συνεχόμενες περιόδους. Κατ' αρχήν το ποινικό νομαρχιακό δικαστήριο μετατρέπεται σε επαναστατικό δικαστήριο, χωρίς ενόρκους, ενώ εξεταστική Επιτροπή λειτουργεί ήδη από τις 28 Αυγούστου υπό την καθοδήγηση του εκπροσώπου Albitte, που σύντομα κρίθηκε πολύ επεικής, γιατί το δικαστήριο καταδίκασε μόνο όσους είχαν αναμειχθεί στον ξεσηκωμό!... Κατόπιν η τρομοκρατία επιδεινώνεται με τους καινούριους εκπροσώπους που φτάνουν από την Τουλώνη η οποία έχει επανακτηθεί στις αρχές του 1794. Το Επαναστατικό δικαστήριο αντικαταστάθηκε από την επιτροπή Brutus που υλοποιεί 123 εκτελέσεις από τις 219 που είχαν αποφασιστεί μέσα σε ένα μήνα. Μεταξύ των εκτελεσθέντων θα είναι και διακεκριμένοι έμποροι, οι οποίοι ως επί τω πλείστον δεν είχαν αναμειχθεί στα γεγονότα.

Αυτός όμως στον οποίο οφείλεται η κατεδάφιση κτηρίων, τα οποία χρησί-

Καμία επιείκεια για τους κατοίκους. Η πόλη το ήξερε. Όσοι μπόρεσαν να φύγουν ή να κρυφτούν το έκαναν. Η καταστολή θα είναι τρομερή.

26. Abeille, Jean- Joseph André πλούσιος έμπορος, που εκπροσώπησε τη Μασσαλία στη Συμβατική Συνέλευση. Τέσσερα χρόνια αργότερα συμμετείχε στη βασιλική επιτροπή που ξεσήκωσε τη Μασσαλία και μετά την τουλώνη ενάντια στη Συμβατική.

27. Ο Ναπολέοντας Βοναπάρτης ήταν επί κεφαλής του πυροβολικού της στρατιάς του Carteau και εκεί θα διακριθεί για πρώτη φορά.

28. Tavernier Félix, "vie quotidienne à Marseille de Louis XIV à Louis Philippe" ό.π. σελ. 150.

μευσαν σαν καταφύγιο στις διμοιρίες είναι ο Fréron. Τα περισσότερα κτίσματα ήταν εκκλησίες όπως οι Accoules, Saint – Ferreol και το κολέγιο Saint – Jaume, κτήριο ιησουιτών και αργότερα των “ρητόρων”, βάση της γενικής Επιτροπής των διμοιριών και του Λαϊκού δικαστηρίου. Αυτός παίρνει την αναπάντεχη απόφαση να στερήσει την πόλη από το όνομά της.²⁹ Γνωρίζουμε ότι η επαναστατική ρητορεία μέθυσε ταυτόχρονα με ονόματα που είχαν χροιά επαναστατική. Έτσι δόθηκαν ονόματα επαναστατικά στα νεογέννητα καθώς και καινούριες ονομασίες στις οδούς και στις πόλεις για να εκδιώξουν τις παραδοσιακές. Στην ίδια λογική λοιπόν πόλεις που στράφηκαν κατά της Επανάστασης τιμωρούνται. Η Λυών ονομάζεται («πόλη Εξαγορασμένη», η Τουλώνη «Λιμάνι του βουνού»). Αλλά η Μασσαλία οφείλει να τιμωρηθεί ακόμα περισσότερο. Δεν της αξίζει καν καινούριο όνομα. Θα στερηθεί ονόματος και στο εξής θα ονομάζεται «Χωρίς Όνομα» στις 6 Ιανουαρίου 1794. Ωστόσο η ακραία αυτή απόφαση, υπογεγραμμένη από τους εκπροσώπους της Συμβατικής Barras, Salicetti, Ricord και Fréron θα αναιρεθεί σύντομα από την Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας στις 12 Φεβρουαρίου.

Λίγο περισσότερο από ένα μήνα λοιπόν διήρκεσε γι’ αυτήν η έλλειψη της ταυτότητας, αλλά ένας μήνας που μετράει, που τονίζει στα μάτια των πικραμένων Μασσαλιωτών το μίσος και την απαξίωση των εκπροσώπων της Συμβατικής για την πόλη τους, ενισχύοντας σε πολλούς την μνησικακία, ενάντια στο Παρίσι. Η νομαρχιακή διοίκηση θα έχει έδρα της και πάλι το Αιχ, κάτι που υποδηλώνει περισσότερο φόβο από την πλευρά της κεντρικής εξουσίας. Ο Maignet, καινούριος εκπρόσωπος ξεπερνά τους προκατόχους του. Το όνομα της πόλης τον ενδιαφέρει λίγο – αυτός συμβούλεψε την επαναφορά του – αλλά διακρίνεται για τον πόλεμο ενάντια στην θρησκεία και για την τρομοκρατία: «Ο Ναός του Λόγου» εγκαταστάθηκε στην παλιά εκκλησία «Des Prêcheurs» σήμερα ναός του Saint – Cannat, τήξη του αγάλματος Notre Dame de La Garde³⁰, γιορτή του Ανωτάτου όντος³¹ και προπαντός εκτέλεση 128 ατόμων στην πλατεία της Commission Brutus στις 15 Μαρτίου 1794, που μετονομάστηκε σε Commission populaire d’orange στις 19 Ιουνίου με 4 Αυγούστου 1794. Αυτή η ημερομηνία σηματοδοτεί ένα γεγονός καθοριστικό. Στις 27 Ιουλίου – 9 thermidor – του δημοκρατικού ημερολογίου η πτώση του Ροβεσπιέρου δηλώνει το τέλος της τρο-

29. Roger Duchêne, Jean Contrucci “Marseille” ό.π. σ. 444 και Joutard Philippe “Histoire de Marseille” ό.π. σ. 146.

30. Roger Duchêne, Jean Contrucci “Marseille” ό.π. 448.

31. Η συμβατική Συνέλευση κάτω από την επίδραση του Ροβεσπιέρου, που ο ίδιος ήταν επιρρεασμένος από τον Ρουσσώ επιβάλλει την καινούρια θρησκεία για την Γαλλία: τη λατρεία του Ανωτάτου όντος, βλ: Maria Ménégaki-kintis “Histoire de la civilisation française” dix-neuvième siècle, ό.π. σ. 88.

μοκρατίας. Δεν είναι ωστόσο η απαρχή της Ειρήνης. Αν και οι καινούριοι εκπρόσωποι, Anguis και Serre απελευθερώνουν τους φυλακισμένους, ωστόσο παύουν από το αξίωμά του τον γιακοβίνο φρούραρχο και τον συλλαμβάνουν. Πρόκειται λοιπόν για την διαμάχη με τους «αβράκωτους». Στις 26 Σεπτεμβρίου 1794 καινούριοι εκπρόσωποι και πάλι της κεντρικής εξουσίας, οι Espert και Cadroy, έρχονται για να χτυπήσουν το αντιεπαναστατικό κίνημα.

Οι ολέθριες πράξεις των «Compagnons du Soleil» των «σπαθιστών» μετά από τους «απαγχονιστές», έμειναν ατιμώρητες. Στο Aix σφαγιάστηκαν φυλακισμένοι γιακοβίνοι Μασσαλιώτες και στο φρούριο Saint – Jean, στη Μασσαλία, 107 φυλακισμένοι γιακοβίνοι εκτελέστηκαν χωρίς ουσιαστική αντίδραση των εκπροσώπων. Η ηρεμία θα αργήσει πολύ να επικρατήσει. Το Διευθυντήριο υποστηριζόμενο από δύο συνελεύσεις αντικατέστησε την Συμβατική. Ο Barras ένας από τους δύο Διευθυντές στέλνει σε αποστολή τον Fréron αλλά παρά τα μέτρα διάσπασης της Δημοτικής Διοίκησης - η Μασσαλία χωρίζεται σε τρεις δήμους - η σύγχυση παραμένει. Την επιτυχία των βασιλοφρόνων στις εκλογές του φθινοπώρου του 1795 ακολουθεί αυτή των δημοκρατικών την άνοιξη του 1796. Οι συμπλοκές είναι συχνές μεταξύ των γιακοβίνων και των βασιλοφρόνων. Κυριαρχεί η ανασφάλεια. Για την αποκατάσταση της τάξης, καταφθάνει με πολλές εξουσίες ο στρατηγός Willot³² μετρίοφρων αλλά με φιλοβασιλική τάση που ευνοεί την άσκηση του θρησκευτικού καθήκοντος. Σε μια πόλη που επιθυμεί την ηρεμία κατορθώνει να γίνει πρόσκαιρα δημοφιλής. Η πόλη ξαναβρίσκει τους ρυθμούς της. Η ευταξία όμως αυτή διακόπτεται από το πραξικόπημα του Fructidor. Ο Barras φοβούμενος την επιτυχία των βασιλικών στις εκλογές της άνοιξης του 1797 παίρνει πρωτοβουλίες και εξαπολύεται σε όλη την πόλη τρομοκρατία. 1500 άτομα την εγκαταλείπουν. Καταδιώξεις ενάντια στους απείθαρχους εκπροσώπους της Εκκλησίας, ανασφάλεια, ληστείες στη ύπαιθρο αλλά και ως το κέντρο της πόλης όπου το εμπόριο βρίσκεται εκ νέου στα πρόθυρα της καταστροφής³³. Αυτή είναι η εικόνα της χρονιάς του 1798. Το 1799 θα γνωρίσει τα γεγονότα της 18^{ης} Brumaire (9 Νοεμβρίου) και ένα καινούριο καθεστώς.

Δέκα χρόνια λοιπόν έντονων κοινωνικών αναταραχών προκάλεσαν στη Μασσαλία θλιβερά γεγονότα αλλά και μεγάλη απογοήτευση. Αν και η πνευματική και εμπορική ελίτ της πόλης είχε προσχωρήσει με ενθουσιασμό στο διαφωτισμό, που ο λαός θεώρησε σαν υπόσχεση για έναν καλύτερο καινούριο κόσμο, δε πρέπει να υποτιμάμε μια συνιστώσα αυτής της τάξης. Τη νοσταλγία μιας υποτιθέμενης χρυσής εποχής της μεσαιωνικής Προβηγκίας δηλ. μιας Μασσαλίας αυτόνομης³⁴, πόθος που ποτέ δεν έπαψε να απασχολεί τη φαντασία του Μασσαλιώ-

32. Pierre Guiral, "Les marseillais dans l'histoire" ό.π. σ. 257.

33. Roger Duchêne, Jean Contrucci ό.π. σ. 449.

34. ό.π. σ. 444.

την. Έτσι λοιπόν ο πρώτος ζήλος προς την Επανάσταση χαρακτηρίστηκε από την άλωση των φρουρίων, σύμβολα της βασιλικής εξουσίας των Βερσαλλιών. Όμως ο αυξημένος συγκεντρωτισμός που χαρακτήρισε τις απαρχές της Γαλλικής Δημοκρατίας απογοήτευσε τους Μασσαλιώτες. Νοιώθοντας αδικημένοι από την κεντρική εξουσία, στράφηκαν σε μία Ομοσπονδία αντίθετη προς το Παρίσι. Πρόκειται για δυνάμεις ανταγωνιστικές που στρέφονται με βία η μία ενάντια στην άλλη στη Μασσαλία όπως και αλλού, γιρωνδίνοι και γιακοβίνοι, αστοί και αβράκωτοι, καθολικοί και ελεύθερα σκεπτόμενοι. Μετά το πάθος έρχεται η απογοήτευση και η τιμωρία και η αυταρχικότητα του Παρισιού επιβεβαιώνεται σε όλες της τις διαστάσεις. Αν ο Βοναπάρτης επιβάλει και πάλι την τάξη, ωστόσο δεν μπορεί να αποκαταστήσει ούτε την ευημερία ούτε την τοπική ιδιαιτερότητα. Τέκνο της Επανάστασης δεν αγαπήθηκε από τη Μασσαλία..

Χωρίς όνομα η αρχαιότερη πόλη της Γαλλίας;³⁵ Ολιγόχρονη και μάταιη προσβολή αλλά σημάδι μεταξύ άλλων της παρεξήγησης, της οφειλόμενης στην τσακισμένη υπερηφάνεια και στις χαμένες ελπίδες που πάντα υποβόσκουν και είναι έτοιμες να εμφανιστούν εκ νέου σε καιρούς κρίσης. Η Μασσαλία, «Πόρτα της Ανατολής»³⁶, τόσο διψασμένη για ελευθερία όσο γεμάτη πόθο για εκτίμηση και αναγνώριση θαυμάζει αλλά και αποστρέφεται ταυτόχρονα το Παρίσι, προς το οποίο δεν παύει να κοιτάζει. Η σχέση μεταξύ της Μασσαλίας με την Επανάσταση εξεικονίζει κατά κάποιο τρόπο την συνάφεια αυτήν η οποία επί αιώνες ενώνει αλλά και φέρνει σε αντίθεση την πρωτεύουσα της Προβηγκίας με αυτήν της Γαλλίας.

35. PHOCEE 1913-1920 Le témoignage de Félix Sartiaux, Paris, éd. Kallimages, 2008, σ. 15.

36. Vautravers Constant, MARSEILLE / FOS 26 siècles devant la mer, Port autonome de Marseille, 1981, σ. 15.